

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií
Katedra řízení a supervize v sociálních
a zdravotnických zařízeních

Projekt diplomové práce

Jana Pyskatá
osobní číslo: 24983371
imatrikulační ročník: 2015/2016

V Praze dne 8. 1. 2017

1. Předběžný název připravované DP

Jako předběžný název mé diplomové práce navrhuji „**Povolání sestra - kritický nedostatek, jeho důvody a důsledky pro české nemocnice**“.

„Povolání sestra“ je hlavním pilířem názvu. Jedním z důvodů je, že dnes není situace v oblasti kompetencí jednotlivých nelékařských zdravotnických povolání zcela přehledná a výraz „sestra“ je symbolem, který, jak se alespoň domnívám, je pro všechny srozumitelný. Dovětek by měl vyjadřovat, že toto povolání prochází velkými změnami, provázenými krizí.

2. Formulace a vstupní diskuse problému

2.1. Formulace problému

Hlavním problémem, kterým se chci ve své diplomové práci zabývat, je **akutní nedostatek nelékařského zdravotnického personálu, konkrétně všeobecných sester a zdravotnických asistentů**.

Jelikož sama pracuji jako vrchní sestra lůžkové kliniky, tento problém se mě přímo dotýká a již dlouhou dobu se intenzivně zamýšlím nad jeho příčinnými a historickými souvislostmi a možnými diskutovanými řešeními. Proto jsem se rozhodla toto téma uchopit také jako námět své diplomové práce.

Hlavní výzkumnou otázku formuluji na základě tohoto problému, z pohledu managementu. **Jaké jsou hlavní důvody, které vedou sestry k odchodu ze zdravotnických zařízení, především z lůžkové nemocniční péče?**

Návrhy dalších dílčích výzkumných otázek:

- Lze hledat hlavní důvody akutního nedostatku sester pouze v současném systému vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků a ve výši jejich finančního ohodnocení?
- Má na nedostatek sester vliv prestiž tohoto povolání v současné společnosti?

2.2. Popis výchozí situace

V současné době zažívá české zdravotnictví v této oblasti skutečnou krizi. S problémem se potýkají ve větší či menší míře téměř všechny nemocnice v České republice již po dobu několika let. Nedostatek nelékařského zdravotnického personálu je nejvíce patrný v lůžkové péči a to napříč všemi medicínskými obory.

Jak například vyplývá z výzkumu, který v roce 2015 realizovala organizace HealthCare Institute, je nedostatek sester vnímán ve všech typech nemocnic (městské a krajské, soukromé i fakultní nemocnice). Jak výsledky výzkumu dále uvádí, až 81% ředitelů dotazovaných nemocnic pociťuje nedostatek personálu právě ve skupině zdravotních sester (www.hc-institute.org). Článek, uveřejněný v únoru 2016 zase přináší přehled počtů nedostatku lékařů a sester v jednotlivých krajích České republiky,

doslova je zde uvedeno: „Kvůli nedostatku personálu nemocnice zvyšují mzdy, někde i nad rámec plateb zdravotních pojišťoven, pořádají náborové kampaně a vyplácejí lékařům a sestřám, kteří se zaváží v zařízení omezenou dobu zůstat, až stotisícové částky.“ (www.zdravi.euro.cz) Že je nedostatek nejvíce výrazný právě v lůžkové péči je patrné z přehledu Personální kapacity a odměňování v českém zdravotnictví v r. 2015, který na svých stránkách uveřejnilo MZ ČR. Je zde graficky znázorněn pokles počtu všeobecných sester v akutní i ostatní lůžkové péči. Oproti roku 2014 nastal v roce 2015 pokles počtu úvazků všeobecných sester v akutní péči o 0,3 % a v ostatní lůžkové péči pokles o 1,52 %. Zatímco ještě v roce 2010 bylo v akutní péči celkem 49 025 úvazků všeobecných sester a porodních asistentek, v roce 2015 už je to jen 47 495 (www.mzcr.cz)

Důvodů, jež vedou k současné neblahé situaci je bezesporu více. Jednou z často uváděných příčin je současný systém vzdělávání nelékařského zdravotnického personálu. Touto oblastí se zabývá také navrhovaná novela zákona č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), kterou má dojít ke zkrácení studia za účelem získání kvalifikace pro výkon povolání všeobecné sestry. K této novele se například vyjadřuje prohlášení Asociace vysokoškolských vzdělavatelů nelékařských zdravotnických profesí v České republice (AVVNZP), jež s touto změnou zcela nesouhlasí. (www.zdravotnickyydenik.cz).

Dalším často uváděným důvodem je finanční ohodnocení sester a dalších nelékařských zdravotnických pracovníků. Zatímco v oblasti vzdělávání se názory různí, v otázce nedostatečného finančního ohodnocení panuje převážně shoda. K této problematice se vyjadřuje mnoho odborníků, a to nejen z řad samotných zdravotníků. Například předsedkyně zdravotnických odborů Dagmar Žitníková v rozhovoru pro Deník Referendum říká: „Další příčina nedostatku zdravotních sester pak spočívá v platech: sestry v obchodních společnostech mají až o šest tisíc korun měsíčně více, než sestry v příspěvkových organizacích.“ (www.denikreferendum.cz)..

Důvody nedostatku sester jsou však mnohem širší. Můžeme je hledat například v prestiži povolání, která je velmi důležitá při volbě povolání u mladých lidí. Tomuto tématu se věnuje například článek „Prestiž povolání sestry ve zdravotnictví“, který se pokouší prostřednictvím dotazníkového šetření mezi pracovníky ve zdravotnictví porovnat prestiž sester s dalšími jednotlivými profesemi nelékařských zdravotnických pracovníků. Výsledek tohoto šetření, jak však sami autoři uvádějí, přináší více otázek, než odpovědí (www.zdravi.euro.cz).

Další příčiny můžeme hledat také v nejasných kompetencích jednotlivých kategorií nelékařských zdravotnických pracovníků nebo v přetížení sester pracujících ve směnném provozu na lůžkových odděleních, který už je však spíše důsledkem nedostatku sester, než jeho příčinou.

2.3. Cíl diplomové práce

Při zpracování diplomové práce si nekladu za cíl vyřešení problému. Ve své práci plánuji nejvíce diskutované oblasti podrobně zmapovat, tedy především finanční ohodnocení, systém vzdělávání a prestiž povolání sestry. Následně v praktické části v kvalitativním výzkumu zjistit, jaké názory a důvody převládají u sester v praxi a u sester, které z praxe odešly.

V oblasti vzdělávání hodlám v teoretické části práce objektivně popsat současný, minulý i navrhovaný systém vzdělávání sester. V oblasti finančního ohodnocení sester uvedu dostupné informace o výši finančního ohodnocení nelékařských zdravotnických pracovníků a srovnání výše tohoto finančního ohodnocení s jinými obory a jejich nárůstu v čase. Pokud z rozhovorů vyplyne časté porovnávání respondentů s podmínkami v obou těchto oblastech v zahraničí, jsem připravena zapojit také tuto oblast a teoreticky ji zpracovat. V otázce prestiže povolání sestry v současné společnosti využiji dostupné zdroje, jako je například Český statistický úřad nebo již existující zveřejněné výzkumy na toto téma. Náplně činností porovnáám s legislativními zdroji a s náplní činností v praxi. Jsem si vědoma toho, že téma je poměrně obsáhlé, jednotlivé oblasti jsou natolik provázané, že není možné nahlížet na problém jen z některé roviny a ostatních se nedotknout.

3. Teoreticko-metodologický přístup

3.1. Teoretická část

V první části popíši současnou situaci, tedy aktuální počty sester pracujících v praxi a následky jeho nedostatku pro současné zdravotnictví (především nemocnice, lůžková oddělení) - uzavírání nemocničních oddělení, možné následky nedostatku sester na kvalitu péče o pacienty. Dále bude teoretická část práce popisovat současný stav ve výše uvedených oblastech s ohledem na historické a společenské souvislosti. Čerpat budu z dostupné české i zahraniční literatury, z odborných časopisů, ze sborníků odborných společností a z internetových zdrojů. Tvrdá data, například aktuální výše platů v českých nemocnicích, získám z dostupných zdrojů (ÚZIS, Zdravotnické noviny, výsledky výzkumů uveřejněné v odborných zdravotnických časopisech).

3.2. Praktická část

V praktické části mé diplomové práce budu zkoumat, ve kterých z teoreticky zpracovaných oblastí lze nalézt důvody pro odliv nelékařských zdravotnických pracovníků ze zdravotnictví, především z lůžkových oddělení nemocnic. Pro design kvalitativního výzkumu mi bude vzorem především grounded theory, ze které ale převezmu pouze některé části - kódování materiálu a vytvoření základních kategorií (Švaříček, Šed'ová, 2007).

3.2.1. Rozhovory

Hlavním zdrojem dat budou polostrukturované, nebo spíše hloubkové, rozhovory. Nejprve uskutečním jeden až dva pilotní rozhovory, na kterých si ověřím okruhy otázek, jejich vztah k tématu a zda se získaná data k tématům skutečně vztahují. Podle výsledku upravím obsah okruhů otázek.

Okruhy otázek, kterých se v rozhovorech budu dotýkat:

- **vzdělávání nelékařského zdravotnického personálu** – názory respondentů na změny v poslední době, informovanost o těchto změnách, význam jednotlivých stupňů vzdělávání sester pro praxi (střední škola, vyšší odborná škola, vysoká škola), uplatnění vysokoškolsky vzdělaných sester v současné praxi, názor na celkovou délku studia
- **finanční ohodnocení** – spokojenost s výší finančního ohodnocení, nároky na naplnění životního standardu v porovnání s finančním ohodnocením, důležitost výše finančního ohodnocení při rozhodování o budoucím povolání
- **prestíž povolání** – otázky týkající se vnímání sester jako profesní skupiny z pohledu nelékařských zdravotnických pracovníků (jak sestry vnímají samy sebe)
- **náplně činností (kompetence)** – otázky pro sestry týkající se představ o obsahu náplně činností a jejich skutečná náplň v praxi

3.2.2. Anketa (průzkum názorů)

Pro doplnění zvažuji použití **ankety pro studenty zdravotnických škol (dotazník)**. V anketě bych zjišťovala jejich názor především na prestiž povolání, pátrala bych po jejich motivaci k volbě studia na zdravotnické škole, jejich motivaci a rozhodnutí k nástupu do praxe a představu o náplni činností a kompetencích v praxi. Výsledky ankety mohou velmi dobře dokreslit celé téma a rozšířit úhel pohledu.

3.3. Respondenti

Hlavními skupinami respondentů pro rozhovory budou sestry pracující na různých pozicích a s různě dlouhou délkou praxe, dále sestry, které ve zdravotnictví pracovaly a odešly do jiného odvětví a případně sestry, které odešly z nemocniční lůžkové péče do jiné oblasti zdravotnictví. Zvažuji také další osoby, například zástupce systému vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků (vyučující). Celkem předpokládám uskutečnění cca 10 - 12 rozhovorů. Metoda výběru respondentů bude „sněhová koule“.

V anketě (dotazníkové šetření) bych oslovila studenty zdravotnických škol. Jednou skupinou by byly studenti střední zdravotnické školy, obor „Zdravotnický

asistent“, druhou studenti vyšší zdravotnické školy, nyní „Diplomovaná sestra“ a poslední skupinou vysokoškoláci studující obor „Všeobecná sestra“. Domnívám se, že porovnání získaných dat (pro všechny skupiny bych připravila stejný dotazník) v jednotlivých skupinách by mohlo přinést zajímavá zjištění.

3.4. Zpracování a analýza získaných dat

Všechny realizované rozhovory budu se souhlasem respondentů nahrávat a průběžně pořizovat přesné přepisy rozhovorů.

Při analýze budu vycházet z grounded theory, kdy použiji nejprve metodu kódování. Kódování budu provádět průběžně, tak jak budu rozhovory uskutečňovat a přepisovat. Zároveň si budu průběžně připravovat a rozšiřovat matici kódů. Následně zařadím kódy do jednotlivých kategorií a tím získám proměnné. Následně pomocí srovnávání vyhledám vztahy mezi jednotlivými proměnnými pro budování budoucí teorie. (Strauss, Corbinová, 1999)

4. Časový harmonogram

Téma je obsáhlé, proto budu postupovat podle předem připraveného časového harmonogramu:

1) únor

- shromáždění materiálu ke zpracování teoretické části
- hotová osnova teoretické části
- uskutečnění a přepsání pilotních rozhovorů
- úprava okruhů otázek
- vyhledání prvních respondentů a domluvení termínů rozhovorů
- připravený dotazník pro anketu
- na konci února odeslán připravený materiál ke konzultaci

2) březen + duben

- psaní teoretické části s průběžným doplňováním zdrojů
- uskutečněno minimálně 75 % rozhovorů s jejich přesným přepisem
- připravené kódy a kategorie
- práce s proměnnými (hledání vazeb)
- návštěva zdravotnických škol za účelem anketního šetření (březen) + zpracování výsledků (duben)
- v průběhu dubna odeslání první verze ke konzultaci

3) květen

- hotová teoretická část – probíhají opravy na základě konzultace
- hotové a přepsané všechny rozhovory
- hotové kódování, doplňování do kategorií a proměnných
- analýza vazeb mezi proměnnými, vyhodnocování vazeb

- vyhodnocení výsledků z anketního šetření
  - odesláno ke konzultaci
- 4) první polovina června
- definitivní verze teoretické části
  - dokončená analýza rozhovorů a ankety, hotové vyhodnocení vazeb proměnných a příprava závěru
  - definitivní úprava práce (citace, technická úprava práce, přílohy
  - odeslání ke konzultaci nejpozději 14. 6. 2017
- 5) druhá polovina června
- úprava závěru na základě konzultace
  - vytištění práce dle pokynů
  - odevzdání práce do termínu 30. 6. 2017

5. Předběžná bibliografie k tématu

Samostatné publikace

ARMSTRONG, Michael. *Odměňování pracovníků*. 1. české vyd. Praha: Grada, 2009.

ARMSTRONG, Michael. *Personální management*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999.

BEDNÁRIK, Rastislav, ed., JEŘÁBEK, Hynek, ed. a SMÉKALOVÁ, Lucie, ed. Aktuální otázky české a slovenské společnosti: sborník k 45. výročí založení Československé sociologické společnosti. I [i.e. II], Sociologie zdravotnictví a medicíny. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2010.

GROHAR-MURRAY, Mary Ellen a DiCROCE, Helen R. *Zásady vedení a řízení v oblasti ošetrovatelské péče*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003

HAVRDOVÁ, Zuzana a kol. *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb*. 1. vyd. V Praze: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích, 2010.

PLAMÍNEK, Jiří. *Synergický management: vedení, spolupráce a konflikty lidí ve firmách a týmech*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2000.

Sborníky a odborné časopisy

Dny Marty Staňkové ...: *sborník z mezinárodní konference*, Praha, ... Praha: Galén, [2004-2008].

Současné problémy ve vzdělávání sester a porodních asistentek: [sborník z konference s mezinárodní účastí, 12. a 13. června 2003, Ústí nad Labem]. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2003.

časopis *Florence*

časopis *Sestra*

Zdravotnické noviny

Elektronické zdroje (webové stránky a elektronické časopisy)

Ministerstvo zdravotnictví České republiky

Titul: *Journal of Nursing Management*

ISSN: 0966-0429

Informace o vydavateli: Wiley-Blackwell, United Kingdom of Great Britain & Northern Ireland

Committee, OTRWJ 2010, Future of Nursing : Leading Change, Advancing Health, National Academies Press, Washington, US. Available from: ProQuest ebrary. [11 December 2016].

7. Citace

Švaříček, Roman, Šedřová, Klára. 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Triton.

(Švaříček, Šedřová, 2007)

Strauss, Anselm, Corbinová, Juliet. 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Nakladatelství Albert.

(Strauss, Corbinová, 1999)

Ředitelé nemocnic vnímají možné riziko zhoršení kvality a dostupnosti zdravotní péče. Tisková zpráva. Dostupné z: <http://www.hc-institute.org/cz/projekty/barometr/barometr-ceskeho-zdravotnictvi-2016.html> [cit. 7. ledna 2017]

Přehled nedostatku lékařů a sester ve vybraných krajích. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/mlada-fronta-zdravotnicke-noviny-zdn/prehled-nedostatku-lekaru-a-sester-ve-vybranych-krajich-481340>). [cit. 7. ledna 2017]

Personální kapacity a odměňování v českém zdravotnictví v r. 2015. Dostupné z: www.mzcr.cz/Soubor.ashx?souborID=26897&typ=application/pdf&nazev... [cit. 7. ledna 2017]

Asociace: Snížení nároků na vzdělávání nedostatek sester nevyřeší. Dostupné z: <http://www.zdravotnickýdenik.cz/2016/03/asociace-snizeni-naroku-na-vzdelavani-nedostatek-sester-nevyresi/> [cit. 7. ledna 2017]

Žitníková: nedostatek sester nesouvisí se vzděláním, ale s pracovními podmínkami. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/23265-zitnikova-nedostatek-sester-nesouvisi-se-vzdelanim-ale-s-pracovnimi-podminkami> [cit. 7. ledna 2017]

Prestiž povolání sestry ve zdravotnictví. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/prestiz-povolani-sestry-ve-zdravotnictvi-283928> [cit. 7. ledna 2017]